

Η μεγάλη πράσινη πηλίνη σόμπα φλοκάριζε¹ με δύναμη σαν μπήκαν στην τραπεζαρία. Μοσχοβολούσε η κάμαρα πεύκο και πρινάρι. Το τραπέζι ήταν στρωμένο φαρδύ-πλατύ σ' όλο το μάκρος της κάμαρας και το κάτασπρο λινό τραπεζομάντηλο δε φαίνονταν απ' τους πολλούς μεζέδες.

Το καρυδένιο μπουφεδάκι, που σαν λεπτοκόκαλη γυναίκα δεν έδειχνε τον όγκο του, ήταν φορτωμένο με τ' αγιοβασιλιάτικα τα φρούτα: μήλα, αχλάδια, ρόδια, πορτοκάλια, καρύδια, φουντούκια, μύγδαλα, κάστανα, φιστίκια, σταφίδες, σύκα, χαρούπια και γλυκοσουτζουκο³ από χυμό σταφυλιών. Σωστό κέρας της Αμαλθείας.

-Ευλόγησον την βρώσιν και την πόσιν των δούλων σου ...

Με κατάνυξη κάθισαν όλοι γύρω στο τραπέζι και άρχισαν να δένουν στο λαιμό τους τις πετσέτες τους. Το φαγητό άρχισε αργά, ιεροτέλεστικά και βαθυστόχαστα, με τις στερεότυπες ευχές και τα «γεια στα χέρια σου, Λωξάντρα μου».

Την Καμίλλη την είχε καθίσει δίπλα της η Λωξάντρα για να τη νιάζεται. Μπροστά της είχε βάλει μπόλικο μαύρο χαβιάρι, από κείνο που τους είχε φέρει ο καπετάν Γκίκας, τότες που ναυλώθηκε του Θεόδωρου βαπόρι για την Οδησό.

Η Λωξάντρα έτρωγε και ο νους της ήταν στην Καμίλλη. Με την άκρη του ματιού παρακολουθούσε να δει αν τρώει η νύφη της. Πού και πού κοίταζε και στην άκρη του τραπεζιού το Ντίμη και έκανε νοήματα στην Ελεγκάκη να τον ταΐζει.

«Δεν τρώει η αδικιωρισμένη⁴, και το παιδί της δεν ταΐζει», συλλογιζόταν η Λωξάντρα.

Οι άντρες άνοιξαν συζήτηση.

- Αυτές τις μέρες οι Ευρωπαίοι τα σπιτία τους τα στολίζουν με γκυ, είπε ο Θεόδωρος, και το μετάφρασε γαλλικά στην Καμίλλη.

Εκείνη κάτι του απάντησε γαλλικά.

- Περιέργο πράμα, είπε ο Δημητρός. Το γκυ είναι γουρσουζικο⁵ φυτό σύμφωνα με τη σαξονική μυθολογία. Δεν είναι έτσι, Αγησίλαε;

- Βεβαίως, είπε ο Λογιότατος, με κλώνο από γκυ σκότωσε ο Λόκυ τον ωραίο θεό του φωτός - τον Βαλδούρ.

- Μα, είπε ο Θεόδωρος, μήπως και στην Ελλάδα δε συμβαίνει το ίδιο; Στην Ελλάδα την Πρωτοχρονιά ο λαός κρεμά πάνω απ' την πόρτα του σπιτιού κρεμμύδα. Τι είναι η κρεμμύδα; νεκρολούλουδο. Νεκρολούλουδο δεν είναι ο ασφόμελος;

Ο Κοτκοτίνος σήκωσε το χέρι του:

- Παρακαλώ. Τας λαογραφικά αυτάς επιβιώσεις Μιχαήλ ο Ψελλός τας ...

Επωφελήθηκε η Λωξάντρα που κανένας δεν την κοίταζε κι έχωσε στο στόμα της Καμίλλης ένα κομμάτι παστουρμά.

- Φάτο, φάτο, κακόν-καιρό-να-μην-έχεις, ψιθύρισε σφυριχτά, λες και η λαλιά της έβγαине απ' τη μύτη της.

¹ Φούντωνε, έκαιγε με ζωηρή φλόγα.

² Πουρνάρι.

³ Γλυκό από μούστο και καρύδια.

⁴ Αυτή που την βρήκε η άδικη ώρα. Κακορίζικη. Εδώ λέγεται χαϊδευτικά.

⁵ Γρουσουζικο, που φέρνει κακοτυχία.

Η Καμίλλη έγινε κατακόκκινη και έκανε προσπάθεια να χαμογελάσει. Είπε και «μερσί».

- Η μύτη σου τουρσί, είπε η Ευτέρπη πολύ σιγά, όμως όλοι την άκουσαν, και η Κλειώ την κλώτσησε κάτω απ' το τραπέζι.

Ο Θεόδωρος άρχισε να βήχει. Τ' αυτιά του γίναν κατακόκκινα.

Για να μπαλώσει τα πράματα η Ελεγκάκη άρχισε να λέει τα γαλικά της για να τους κάνει να γελάσουνε. Από την άλλη άκρη του τραπεζιού φωνάζει μ' όλη της τη δύναμη:

- Καμίλλη, Καμίλλη, Καμίλλη, εκουτέ: Σορτιρέ κι βουρβουλέ, κι όποιον θέλεις φίλησε. Εκουτέ, μπρε, ιπουπιέ α λα διαμά ...⁶

Εκείνη τη στιγμή μπήκε ο Ταρνανάς βαστώντας όσο μπορούσε πιο αψηλά τη μεγάλη πιατέλα με τη γαλοπούλα. Ακούστηκε μουγκρητό. Ήταν η Λουγγρού που προσπαθούσε να ξεκουμπώσει τη ζώνη της.

Έγινε σιωπή. Στο τραπέζι είχε μπει το καινούργιο σερβίτσιο που έφερε ο Θεόδωρος απ' την Αγγλία, χοντρή πορσελάνη και απάνω ζωγραφισμένα δάση, λιβάδια, σπιτάκια εξοχικά, βουνοπλαγιές και πύργοι παραμυθένιοι.

Κόπηκε η γαλοπούλα και μοιράστηκε. Ο καθένας συγκεντρώθηκε στο πιάτο του. Ο Ταρνανάς ξετάπωσε ένα μπουκάλι γαλλικό κρασί και άρχισε να γεμίζει τα ποτήρια. Ο Κοτκοτίνος σηκώθηκε απάνω να κάνει πρόποση. Η Λουγγρού ξεκούμπωσε και το γιακά της. Το ρολόι του τείχους χτύπησε τέσσερις.

Τρεις ώρες καθόνταν στο τραπέζι. Και βέβαια τρεις ώρες, ποιο ήταν το βιαστικό τους; Όλοι εκεί θα μνήσκαν⁷. Δόξα τω Θεώ στρώματα δεν είχε το σπίτι; Για⁸ παπλώματα; Και εξακολουθούσε το φαγοπότι ως το τέλος. Και όταν πια τελείωσαν, πήρε η Λωξάντρα μια βούκα⁹ ψωμί, το έκοψε με το χέρι της στα τρία, και τίναξε τα κομμάτια πάνω στο τραπέζι.

- Αβράμ, Ισάκ και Ιακώβ, είπε, καλά τρία.

Και ύστερα ήρθε ένας-ένας να φιλήσει το χέρι της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

A1. Ποιο είναι το κύριο πρόσωπο του κειμένου;
Δώστε δύο (2) χαρακτηριστικά του προσώπου αυτού εντοπίζοντας τα αντίστοιχα αποσπάσματα στο κείμενο.

Μονάδες 10

A2. Με βάση το παρακάτω απόσπασμα: «Εκείνη τη στιγμή μπήκε ο Ταρνανάς ... το φαγοπότι ως το τέλος», πώς γιόρτασαν τα Χριστούγεννα τα πρόσωπα του κειμένου;

Μονάδες 10

B1. Να εντοπίσετε μέσα στο κείμενο τρεις παραγράφους στις οποίες υπάρχει περιγραφή.

Μονάδες 10

B2. α. Να δώσετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
νους - συζήτηση - περίεργο - λαλιά- μεγάλη.

Μονάδες 5

β. Να γράψετε μια δική σας πρόταση με καθεμιά από τις λέξεις που σας δίνονται (σε όποια πτώση και αριθμό θέλετε):
όγκος - κατάνυξη - βαθυστόχαστος - νοήματα - πρόποση.

⁶ Γλωσσική ανάμιξη γαλλικών, ελληνικών και τούρκικων λέξεων. Φράσεις που χρησιμοποιούνται εδώ ως αστεϊσμός.

⁷ θα έμεναν

⁸ ή

⁹ Μπουκιά

Μονάδες 5

- Γ.** Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του παραπάνω κειμένου της Μ. Ιορδανίδου, χωρίς δικά σας σχόλια, σε 80-100 λέξεις.

Μονάδες 20

- Δ.** Οι Έλληνες, λαός με μακρόχρονη ιστορία, διατηρούμε και σεβόμαστε τα ήθη, τα έθιμα και τις παραδόσεις μας. Σήμερα όμως οι ραγδαίες αλλαγές στην κοινωνία τείνουν να ανατρέψουν την παραπάνω πραγματικότητα. Πού νομίζετε ότι οφείλεται αυτό;
Αν δεχθούμε ότι η διατήρηση της παράδοσης αποτελεί αναγκαιότητα, εσείς, οι νέοι, τι προτείνετε για τη διαφύλαξή της;
Να γράψετε ένα άρθρο 450-500 λέξεων για να δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας.

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Το κύριο πρόσωπο του κειμένου είναι η Λωξάνδρα που κατέχει και το ρόλο της οικοδέσποινας. Η Λωξάνδρα χαρακτηρίζεται ως καλή οικοδέσποινα για το έντονο ενδιαφέρον της προς τους φιλοξενούμενούς της, καθώς φροντίζει να μη λείπει τίποτα απ' το τραπέζι της γιορτής (Η μεγάλη πράσινη πήλινη σόμπα κέρας Αμαλθείας). Παρουσιάζεται επίσης και ως άτομο με βαθύ θρησκευτικό συναίσθημα (Δόξα τω Θεώ Αβράμ, Ισακ και Ιακώβ είπε καλά τρία).

A2. Με βάση το απόσπασμα τα πρόσωπα του κειμένου γιόρτασαν τα Χριστούγεννα γύρω απ' το γιορτινό τραπέζι, το πλούσιο σε εδέσματα σε μια ατμόσφαιρα θαλπωρής, ζεστασιάς και ανθρώπινης επικοινωνίας.

B1.

α. Η μεγάλη πράσινη πήλινη απ' τους πολλούς μεζέδες.

β. Το καρυδένιο μπουφεδάκι κέρας της Αμάλθειας.

γ. Έγινε σιωπή πύργοι παραμυθένιοι.

B2. α. Συνώνυμα

νους	μυαλό
συζήτηση	διάλογος
περίεργο	παράξενο
λαλιά	φωνή
μεγάλητεράστια.	

B2.β.

Ευτυχώς η βιοψία έδειξε ότι ο όγκος ήταν καλοήθης.

Τα παιδιά παρακολούθησαν τη λειτουργία με μεγάλη κατάνυξη.

Ο βαθυστόχαστος συλλογισμός σου με προβλημάτισε.

Η ταινία έκρυβε σημαντικά νοήματα.

Κατά τη διάρκεια του γαμήλιου γεύματος ο κουμπάρος έκανε μια πρόποση προς τους νεόνυμφους.

Γ. Περίληψη

Στο απόσπασμα της Μαρίας Ιορδανίδου περιγράφεται αρχικά η αφθονία των εδεσμάτων του Χριστουγεννιάτικου τραπέζιου. Στη συνέχεια, και μετά την προσευχή, καταγράφονται στιγμές από τα διαδραματιζόμενα κατά τη διάρκεια του γεύματος: το ενδιαφέρον της Λωξάντρας για τη νύφη της, οι συζητήσεις των αντρών για τα ήθη και τις παραδόσεις των λαών, οι αστεϊσμοί και τα πειράγματα μεταξύ των συνδαιτημόνων. Στο τέλος, με την είσοδο του Ταρνανά με τη γαλοπούλα, ολοκληρώνεται το τρίωρο γεύμα. Οι καλεσμένοι εκφράζουν την ευχαρίστησή τους φιλώντας το χέρι της οικοδέσποινας.

Δ.

Δ1. Εισαγωγή

Αποδοχή δεδομένου: σεβασμός της παράδοσης από την ελληνική κοινωνία.

Διευκρίνιση βασικού όρου: παράδοση, το σύνολο των πολιτισμικών στοιχείων που επιβιώνουν στο χρόνο και μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά. Η παράδοση δεν πρέπει να θεωρείται ως κάτι στατικό και δεσμευτικό αλλά ως το απαραίτητο υπόβαθρο για την εξέλιξη του πολιτισμού.

Δ2. Κύριο μέρος

Δ2.α. Αναφορά στις ραγδαίες αλλαγές της σύγχρονης κοινωνίας: (αιτίες ανατροπής του σεβασμού στην παράδοση).

Παγκοσμιοποίηση, επικράτηση δυτικού πολιτισμού και τρόπου ζωής, άμβλυνση των επιμέρους χαρακτηριστικών των τοπικών πολιτισμών, ανάπτυξη τεχνολογίας.

Δ2.β. Αναγκαιότητα διατήρησης της παράδοσης:

Η παράδοση αποτελεί την πολιτιστική ταυτότητα κάθε λαού, την προϋπόθεση για την ανάπτυξη και την μελλοντική του πορεία. Η παράδοση ενισχύει την αυτογνωσία και συντελεί στη διατήρηση των διακριτών γνωρισμάτων των κοινωνιών.

Δ2.γ. Προτάσεις διαφύλαξης της παράδοσης:

- Σαφή και επαρκή γνώση της παράδοσης μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία δεν θα προάγει ούτε την προγονοπληξία ούτε το σωβινισμό.
- Εξοικείωση με και σεβασμός στις παραδόσεις των άλλων λαών.
- Αξιοποίηση της παράδοσης από τους πνευματικούς ανθρώπους του τόπου με τη γόνιμη πρόσμιξή της με τα σύγχρονα δεδομένα.
- Προβολή της παράδοσης από τα Μ.Μ.Ε με τρόπο θελκτικό για τους νέους ανθρώπους.
- Ενίσχυση των πολιτιστικών συλλόγων στο έργο της διαφύλαξης και προβολής των τοπικών παραδοσιακών πολιτιστικών στοιχείων.
- Κρατική μέριμνα για την οργάνωση ερευνητικών προγραμμάτων, για την αξιοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και για την οργανωμένη και σωστή προβολή της (βιβλιοθήκες, μουσεία, αρχεία κ.α.).

Δ3. Επίλογος

Η στάση μας απέναντι στην παράδοση αποτελεί συνάρτηση των ιδεολογικών και πολιτισμικών επιλογών. Σήμερα, όπου η αναζήτηση της πολιτισμικής μας ταυτότητας και ρόλου σε ένα πλαίσιο παγκοσμιοποίησης καθίσταται επιτακτική, όπου οι ραγδαίες εξελίξεις στο χώρο της επιστήμης και η τεχνολογική επανάσταση τείνουν στο ριζικό επαναπροσδιορισμό των πολιτιστικών αξιών τα λόγια του ποιητή Οδυσέα Ελύτη φαντάζουν προκλητικά επίκαιρα: "Καμία επανάσταση, ούτε στην τέχνη ούτε στη ζωή, δεν έχει περισσότερες ελπίδες επιτυχίας από κείνη που χρησιμοποιεί για ορμητήριό της την παράδοση".